

DE OOSTENDSE ARCHITECT
TILLEMEN-FRANÇOIS SUYS 1783-1861

Van onze beroemde stadsgenoot T.F. SUYS - die korte tijd een straat naar hem genoemd had alhier - verscheen in deel 12 van het Nationaal Biografisch Woordenboek (1987) een up-to-date biografie door Jan FABER, wetenschappelijk medewerker van het Rijksarchief Den Haag, die in 1986 zijn doctoraatscriptie aan die bouwmeester wijdde.

Wij nemen dit boeiend artikel hier in-extenso over, met uitzondering van de bibliografie.

De Redactie

SUYS werd op 1 juli 1783 geboren te Oostende als zoon van Joannes, timmerman-schrijnwerker (° Oostende ca. 1747), en van Maria Sarazin (° Oostende ca. 1752). Hij had een broer, Joannes, en twee zusters, Marie en Thérèse Claire. SUYS trouwde op 21 sept. 1820 te Oostende met Rosalie Sophie de Ridder (° Oostende 9 juni 1798). Van 1822 tot 1825 woonde hij aan de Herengracht te Amsterdam, waar op 14 juni 1823 zijn zoon Léon Pierre werd geboren. Vanaf 1825 woonde SUYS nabij het Park in Brussel en later aan de Koningsstraat in St.-Joost-ten-Node. SUYS had ook een dochter en was de oom van architect Félix-A. J. Laureys (° 1820) (1), de zoon van Thérèse. SUYS overleed op 11 juli 1861 te Wingene op het kasteel Muincke van zijn schoonzoon Constantijn Ophoven. Hij werd begraven in Laken in het familiegraf, dat door zijn zoon werd ontworpen.

SUYS bracht zijn jeugd door in Oostende. Op 17-jarige leeftijd schreef hij zich in aan de Academie voor Schone Kunsten te Brugge. Hij volgde er de opleiding voor "tekenaer in de architecture" onder Joseph F. van Gierdegom en Pieter Cools. Hun onderwijs werd bepaald door het classicisme, dat afgeleid was van de Lodewijk XVI-stijl en dat in de Oostenrijkse Nederlanden op dat moment in zwang was. Na 4 jaar opleiding won SUYS twee prijzen in een wedstrijd die door de academie was uitgeschreven, met ontwerpen in voornoemde stijl. SUYS was een veelbelovend student en het bestuur van de Brugse academie, dat reeds vele jaren een goede relatie onderhield met de Parijse École des Beaux-Arts, wees hem op de mogelijkheid om zijn studie aldaar te vervolgen. In 1805 schreef SUYS zich in aan de École. Theorielessen volgde hij bij L. Dufourny, J.B. Rondelet, A. R. Maudit en C. P. Dandrillon. Practische ervaring, w.o. de compositietechniek, deed hij op in het atelier van de twee toonaangevende architecten van het empire Ch. Percier en P. F. L. Fontaine, dat bekend stond als één van de invloedrijkste. In de École kreeg SUYS opmetingen van antieke monumenten onder ogen en Percier en Fontaine wezen hem op de schoonheid van de gebouwen uit het Italiaanse quattro- en cinquecento. Voorts maakte hij kennis met de nieuwe ontwerpprincipes van J. N. L. Durand. Aan de École studeerden tegelijkertijd de Zuidnederlanders Bruno Renard en Louis Roelandt en de Noordnederlanders Jan de Greef, Zeger Reyers en Jan David Zocher jr.; met hen zou SUYS later nog regelmatig in contact komen. Zoals het curriculum voorschreef, deed SUYS regelmatig mee aan de door de École uitgeschreven prijskampen. In 1810 won hij de Prix d'Émulation voor een "maison de ville et de campagne" en in 1812, toen hij student was van de hoogste klas, won hij door de Classe des Beaux-Arts uitgeschreven Grand-Prix voor een "hospice central".

De hiervoor door SUYS ingediende ontwerpen, net als die van de Prix d'Émulation, werden opgenomen in Grand Prix d'architecture : projets couronnés par l'Académie des Beaux-Arts de France; gravés et publiés par A. L. T. VAUDOYER et L. P. BALTARD, Parijs 1818. De winnaar werd beloond met een verblijf van vier jaar op kosten van de Franse staat aan de Académie de France in Rome.

Vanaf 1813 was SUYS ingeschreven aan de Académie te Rome. Als pensionnaire was hij verplicht studie te maken van de antieke monumenten. In de vorm van schetsen, opmetingen en reconstructies deed hij aan de Classe des Beaux-Arts verslag van zijn werkzaamheden. Zo maakte hij bijv. een reconstructie van de tempel van Castor en Pollux in Rome, waarvan de tekeningen zich nu in de bibliotheek van de École des Beaux-Arts in Parijs bevinden. Na de val van Napoleon raakte SUYS zonder geld, omdat hij de Franse nationaliteit verloor die hij sedert 1795 na de annexatie van de Zuidnederlandse departementen bij de Franse Republiek bezat. Geholpen door de Nederlandse gezant in Rome en de zich aldaar bevindende L. De Potter, kreeg SUYS een toelage van de Nederlandse Staat om tot eind 1817 zijn studie af te maken. Hieraan was wel de voorwaarde verbonden dat hij zich na zijn opleiding zou inzetten voor het "vaderland". Dit wetende, solliciteerde SUYS, die bij de toekenning van het bedrag (15-10-1815) aan het einde van zijn studieprogramma was, in jan. 1816 reeds naar het ambt van "architect des Konings". Het kwam echter niet tot een benoeming en SUYS accepteerde het restant van de toelage om daarvan een reis naar Sicilië te ondernemen. Een veertigtal schetsen die SUYS tijdens deze reis maakte, bevinden zich in het Prentenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek in Brussel. Dank zij de schetsen is het een en ander over de reis bekend. Zo deed hij onderweg Napels en Pompëi aan en bezocht hij plaatsen in Calabrië. Lange tijd verbleef hij in Agrigento, waar hij verscheidene tekeningen maakte van de Dorische tempels. Naast de architectuur legde SUYS de natuur en de mensen vast in zijn schetsen. SUYS liet enkele van zijn in Italië gemaakte opmetingen in boekvorm verschijnen. In 1818, toen hij weer in Parijs was, gaf hij samen met L. P. Haudebourt de tekeningen uit van de Massimo Palazzi en in 1838 verschenen in Brussel de tekeningen van de details van het Pantheon. Twee tekeningen van interieurs van Pompëiaanse huizen werden tentoongesteld tijdens het Salon van Gent in 1820. De reconstructietekeningen van de Jupiter Seraphistempel nabij Napels, de opmetingstekeningen van de Mars Ultortempel en van het theater van Marcellus in Rome zouden, veel later, te bewonderen zijn op de tentoonstelling van de Académie Royale des Beaux-Arts te Brussel (1900). In 1819 bevond SUYS zich weer in Oostende. Hij deed mee aan een aantal prijsvragen. Zijn ontwerpen voor een Palais pour la Société Royale des Beaux-Arts et de Littérature de la ville de Gand, een concours uitgeschreven door de Gentse Academie, werden bekroond met de eerste prijs. Ook inzendingen voor twee prijsvragen van de Maatschappij tot Aanmoediging der Bouwkunde, een gebouw voor feestelijke bijeenkomsten van 500 personen en een bibliotheek in een park, waren goed voor een eerste prijs.

In jan. 1820 werd SUYS voorgedragen als zesde directeur, d.w.z. hoofddocent bouwkunst, van de Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. Hij werd benoemd voor een periode van vier jaar. Bouwkundonderwijs zou er pas vanaf 1823 worden gegeven en stelde de eerste twee jaar nog niet veel voor. In juni 1820 werd SUYS met

De Greef benoemd in de sectie bouwkunst van de Vierde Klasse van het Koninklijk Instituut voor Wetenschappen. In 1822 werd hij lid van de getuigschriftencommissie van dit Instituut, die getuigschriften uitgaf aan hen die teken- en bouwkunstonderwijs wilden geven. SUYS kreeg nu ook veel opdrachten. Zo ontwierp hij de Willemspoort in Brussel (1820, afgebroken 1838), opgericht ter herinnering aan de stichting van het Koninkrijk der Nederlanden en gebruikt voor de Blijde Intrede van Leopold I op 21 juli 1831. In 1822 voldeed SUYS aan de opdracht van het Koninklijk Huis om de aankleding te verzorgen van de Nieuwe Kerk in Amsterdam ter gelegenheid van de doop van de vierde zoon van erfprins Willem en grootvorstin Anna Paulowna op 18 juni. Voorts herbouwde hij met De Greef de afgebrande Ronde Lutherse Kerk in Amsterdam en ontwierp hij tolhuizen voor de stad Haarlem (1824). Een opmerkelijke opdracht was de bouw van een portaalgebouw aan de gotische Dom van Utrecht (1825, 1938 afgebroken), een voor de Nederlanden vroeg voorbeeld van neogotische architectuur. De eveneens neogotische orgelkas die hij voor de Dom ontwierp, valt daar nog te bewonderen.

Op 13 mei 1825 werd SUYS, als opvolger van Ch. van der Straeten, benoemd tot "Bouwmeester der Koninklijke Paleizen en Landsgebouwen" in Brussel. Zijn werkzaamheden bestonden o.a. uit de verbouwing van het Koninklijk Paleis, zowel het exterieur als het interieur (in 1904 afgebroken, op enkele salons en de tweede rij kolommen van het avant-corps na), het herstel van het interieur van het Paleis te Laken, de restauratie en verbouwing van het parlamentsgebouw, de voltooiing van het Prinselijk Paleis (het huidige Academiegebouw) en nieuwbouw bij het paviljoen van de erfprins in Tervuren (afgebrand in 1879). Bij deze werken werd hij bijgestaan door Henri François Stillemans, Pierre Joseph Tasson, Jean Joseph Smachtens en Pierre François Gineste, resp. als adjoint en uitvoerders. Ook de leerlingen J.P. Cluysenaar en G. Saintenoi werkten voor hem. Daarnaast kreeg SUYS van de Société d'Horticulture des Pays-Bas in 1826 de opdracht een aantal ontwerpen te maken voor een botanische tuin in Brussel. In 1828 publiceerde hij één daarvan. De uitvoering van zijn plannen was in de ogen van het bestuur te duur en men koos voor een ontwerp van directeur Meeus, wiens plan overigens grote overeenkomsten vertoonde met het door SUYS uitgegeven ontwerp.

Bij de onregelmatigheden in sept. 1830 in Brussel werd SUYS' woning door brand verwoest en al zijn bezittingen, w.o. veel tekeningen, vielen ten prooi aan de vlammen. SUYS besloot na de afscheiding in Brussel te blijven en op 7 oktober werd hij door De Potter (dezelfde die hem in Rome geholpen had) in zijn functie gehandhaafd. In het Noorden verbaasde het besluit van SUYS waarschijnlijk niemand, hij was tenslotte Zuidniederlander. Hij zou in het Noorden nog enkele opdrachten krijgen. In 1835 werd SUYS benoemd tot leraar bouwkunst aan de Academie voor Schone Kunsten in Brussel. Dat jaar werd hij ook lid van de pas opgerichte Koninklijke Commissie voor Monumenten. Toen er in 1838 niet voldoende werk meer was voor de Belgische paleizen en landsgebouwen, werd SUYS eervol uit zijn functie van architect van de Koning ontslagen. In 1845 werd hij lid van de Classe des Beaux-Arts van de Académie Royale en in 1861 was SUYS tot zijn overlijden directeur van de klasse. Hiernaast trad hij regelmatig op als adviseur voor de Nederlandse Vierde Klasse en was hij lid van de Antwerpse Academie. Vele opdrachten bepaalden zijn verdere artistieke loopbaan. Een greep

hieruit : het Château Waroqué in Mariemont (1833, afgebrand 1960) en de rechtervleugel van het Paleis Arenberg in Brussel (1834), beide in overwegend neorenaissance stijl; de villa Cazeaux in St. Joost-ten-Node (ca. 1834, afgebroken, bouwelementen daarvan hergebruikt in de gevel van het huidige perceel Koningsstraat 292-296); het classicistische ontwerp voor de Leopoldswijk in Brussel (gepubliceerd in 1838, het stratenpatroon is deels naar zijn ideeën uitgevoerd); de overwegend classicistische Mozes en Aäronkerk in Amsterdam; de barokke Teresiakerk in Den Haag en de eclectische St.-Jozefskerk in Brussel (resp. 1837, 1839 en 1842). Als lid van de Com. van Monumenten begeleidde SUYS veel herstellingswerkzaamheden aan middeleeuwse gebouwen, zoals de stadhuistoren en de St.-Michielskathedraal in Brussel (1840-41).

In al zijn ontwerpen keren de tijdens zijn opleiding opgedane stijlinvloeden en aangeleerde ontwerpprincipes terug, gecombineerd tot een eclectisch geheel. In de plattegronden van zijn gebouwen kunnen wij het beaux-artsysteem onderscheiden en in de opstand zien wij klassieke naast laatbarokke en neoclassicistische details. Daarnaast zijn elementen uit de Italiaanse renaissancearchitectuur en de empirestijl evident aanwezig. Van een invloed van de gotiek in zijn grote werken is niet veel terug te vinden. Slechts de ruimtewerking in zijn kerken wordt wel vergeleken met die van de gotische hallekerk.

De betekenis van SUYS voor vooral de Belgische negentiende-eeuwse architectuur is groot. Veel van zijn leerlingen zoals Cluysenaar, Poelaert, Beyaert en zijn zoon Léon zijn later beroemde architecten geworden. Bij de begrafenis in 1861 zei de vice-directeur van de Classe des Beaux-Arts Van Hasselt in zijn rede reeds dat SUYS, "...appartenait à cette phalange d'artistes chez qui les plus éminentes qualités de l'intelligence s'associent aux plus éminentes qualités du coeur, et qui eurent la gloire de travailler à la rénovation de l'art sérieux en Belgique, dans un temps où les sévères et riches traditions de notre école s'étaient amoindries ou effacées et où rien n'annonçait encore un retour aux vrais principes du beau et du grand". En P. Saintenoy schreef in 1925 : "Cet artiste dont la personnalité a dominé toute l'architecture belge de la première moitié du XIX siècle...".

In 1842 werd SUYS benoemd tot erelid van de pas opgerichte Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst. In 1838 bij het ontslag uit zijn functie van architect van de Koning werd SUYS benoemd tot ridder in de Leopoldsorde. In 1857 volgde de benoeming tot ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw; in 1859 bij de inwijding van de Brusselse Congreskolom werd SUYS commandeur in de Leopoldsorde.

Naast de vermelde werken publiceerde SUYS nog een bundel meubelen interieurontwerpen (1830) en een plan voor een justitiepaleis in Brussel (1838). Van hem verscheen in Goetghebuers Choix des monuments, édifices et maisons les plus remarquables du Royaume des Pays-Bas (Gent 1827) een opmeting van het renaissance hotel de Granvelle in Brussel (gebouwd rond 1535). Tekeningen van SUYS bevinden zich in de Academies voor Schone Kunsten in Brugge en Gent, de Académie des Beaux-Arts in Parijs, de Gemeentearchieven van Amsterdam, Utrecht en Haarlem, het Prentenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek in Brussel, de Algemene Rijksarchieven in Den Haag en Brussel en het Stadsarchief van Brussel. In het Academieggebouw in Brussel en het Stadsmuseum in Oostende staan portretbusten van SUYS van de hand van Van Oemberg. Demannez maakte een portret

voor de Annuaire de l'Académie Royale des Sciences des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique (1864) en J. Schubert lithografeerde het door Navez in 1848 geschilderde portret van SUYS; de litho bevindt zich in het Prentenkabinet in Brussel.

(1) Zie De Plate 7 jg. 1978, blz. 105-106.

EEN KENNISMAKING : DE VLIEGENDE KLEPEL

De vereniging werd gesticht in december 1986 en heeft als voornaamste doel het promoten en uit de vergetelheid halen van de beiaard en dan in het bijzonder de Oostendse beiaard. Ook doet de Vliegende Klepel een inspanning om het beiaardspel in Oostende op een hoger niveau te brengen.

Daarvoor worden klasconcerten en geleide bezoeken voor groepen ingericht. Het is fascinerend om een goede beiaardier aan het werk te zien en de klokken van dichtbij te kunnen bekijken. Tijdens de geleide groepsbezoeken wordt deskundige uitleg verstrekt en demonstraties gegeven. Durvers met een beetje muzikale kennis krijgen ook de gelegenheid om een stukje ten beste te geven nadat ze meester-beiaardier Jean-Pierre HAUTEKIET "aan de slag" gezien hebben.

Alhoewel het nog een jonge vereniging is was ze toch reeds de organisator van enkele grote manifestaties.

- 21.06.87 nationale dag van de beiaard met torenbezoeken, speciale concerten en grote muzikale optocht
- 05.09.87 acht concerten op de reizende beiaard
- 06.09.87 eerste nationale samenkomst van beiaardiers en beiaardverenigingen
- 03.10.87 opendeurdag met torenbezoeken en demonstraties
- 04.10.87 idem
- 19.06.88 nationale dag van de beiaard met geleide bezoeken en concerten
- 01.10.88 opendeurdag
- 02.11.88 idem met demonstraties en geleide bezoeken
- 12.11.88 internationaal beiaardconcert met deelnemers uit China-Taiwan-V.S.A.-Portugal- Duitsland-Nederland en Spanje

De pas van start gegane WITCONCERTEN worden reeds druk bijgewoond op de speciale luisterplaats in Huize Louise-Marie in de Langestraat 69. Bij ieder gespeeld nummer wordt uitleg gegeven over het werk en de componist. Zelfs de regen kan niemand daar deren want de binnenkoer heeft een overdekt gedeelte. Na het concert biedt de Vliegende Klepel een "wit" drankje naar keuze aan en is er gelegenheid om de beiaardier te ontmoeten.

Komende activiteiten :

- 8 september concert om 18u30 gevolgd door grootse barbeque in Huize Louise-Marie
- 7 en 8 oktober t.g.v. T.T.B.-dagen opendeurweekend telkens van 10 tot 19 uur

Simon IPPEL

N.V.D.R. : In het kader van de wandelvoordrachten "Ken Uw Stad" bezocht "De Plate" de beiaard op 11 maart 11. Diegenen die er niet bij waren hadden opnieuw ongelijk ! !